

Odpůrčí žaloba

V řízení o odpůrčí žalobě je žalující věřitel povinen tvrdit a prokázat, že dlužníkův odporovaný právní úkon zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a současně že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám, tedy že žalovaný o tomto úmyslu dlužníka při právním úkonu (v době, kdy byl učiněn) věděl nebo musel vědět.

V řízení o odpůrčí žalobě je žalující věřitel povinen tvrdit a prokázat, že dlužníkův odporovaný právní úkon zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a současně že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám, tedy že žalovaný o tomto úmyslu dlužníka při právním úkonu (v době, kdy byl učiněn) věděl nebo musel vědět. Jde-li však o právní úkon mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo o právní úkon učiněný dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké, nemusí žalující věřitel tvrdit ani prokazovat, že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám; zákon v tomto případě předpokládá, že žalovaný o úmyslu dlužníka zkrátit žalujícím věřitelem v řízení prokázaným odporovaným právním úkonem věřitele věděl, ledaže žalovaný prokáže, že v době právního úkonu dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité péči nemohl poznat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 313/2001, ze dne 23.1.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně České republiky - České správy sociálního zabezpečení, Okresní správy sociálního zabezpečení v Táboře, Bílkova č. 2924, proti žalovanému J. T., zastoupenému advokátem, o určení neúčinnosti právního úkonu, vedené u Okresního soudu v Táboře pod sp. zn. 6 C 62/99, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře ze dne 27. září 2000 č.j. 15 Co 568/2000-85, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala, aby bylo určeno, že darovací smlouva a smlouva o zřízení věcného břemene, uzavřené mezi žalovaným aj. T., nar. 30.4.1951, dne 24.9.1999, jsou vůči ní právně neúčinné. Žalobu zdůvodnila tím, že má vůči J. T. st. (otci žalovaného) pohledávku na pojistném na sociální zabezpečení, která činí včetně penále ke dni 30.6.1999 6.354.408,- Kč. J. T. st. byl vlastníkem nemovitostí zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v T. na listu vlastnictví č. 3284 ("garáže stojící na parcele parc. č. 315, zastavěné plochy parcelní číslo 315, objektu bydlení v K. čp. 109 stojícího na parcele parc. č. 317, zastavěné plochy parcelní číslo 317 a zahrady parcelní číslo 318/1"), které darovací smlouvou ze dne 24.9.1997 převedl žalovanému a současně byla mezi nimi uzavřena dohoda o zřízení věcného břemene. Přestože tímto převodem vlastnického práva došlo ke

zkrácení věřitele v možnosti domoci se uspokojení uvedené vymahatelné pohledávky (dosavadní výkony rozhodnutí nevedly k uspokojení pohledávky), jsou uvedené smlouvy vůči žalobkyni právně neúčinné.

Okresní soud v Táboře rozsudkem ze dne 11.11.1999 č.j. 6 C 62/99-15 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalovaný je povinen zaplatit České republice "na účet Okresního soudu v Táboře" soudní poplatek ve výši 1.000,- Kč. Při svém rozhodování vycházel ze zjištění, že žalobkyně je ve věci aktivní legitimována, neboť má vůči J. T. st. pohledávku na pojistném na sociálním zabezpečení, která ke dni 22.9.1997 činila 4.008.926,- Kč "bez penalizačních sankcí", že žalovaný je ve věci pasivně legitimován, že smlouvy ze dne 24.9.1999 byly uzavřeny mezi osobami blízkými a že jimi došlo ke zkrácení věřitele. Žalovaný pak v řízení neprokázal, že by úmysl J. T. zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohl poznat. Podle názoru soudu prvního stupně v tomto směru nepostačuje tvrzení žalovaného, že se o "zadluženost" svého otce J. T. st. nikdy nezajímal, ačkoliv s ním bydlel v jednom domě, byl u něj zaměstnán a investoval do domu značné finanční prostředky. Skutečnosti, že otec žalovaného se odmítl podílet na rekonstrukci domu pro nedostatek peněz a že se dostával do druhotné platební neschopnosti, měly vést žalovaného k tomu, aby se o úmysl J. T. st. při uzavření smluv blíže zajímal. Blízkost žalovaného a J. T. st. a jejich společné soužití podle soudu prvního stupně předurčuje, že žalovanému "mohly a měly být poměry otce známy" a že "mohl rozpoznat úmysl otce zkrátit věřitele".

K odvolání žalovaného Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře usnesením ze dne 24.2.2000 č.j. 15 Co 8/2000-41 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud dovodil, že nejsou dostatečné důkazy pro závěr, že žalovaný jako syn dlužníka a tedy jako osoba dlužníkovi blízká neprokázal, že otcův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohl poznat, vytknul soudu prvního stupně, že náležitě nevyhodnotil provedené důkazy, a uložil mu, aby ve věci provedl další dokazování.

Po provedení dalších důkazů Okresní soud v Táboře rozsudkem ze dne 19.5.2000 č.j. 6 C 62/99-65 žalobě znovu vyhověl a rozhodl, že žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalovaný je povinen zaplatit České republice "na účet Okresního soudu v Táboře" soudní poplatek ve výši 1.000,- Kč. Soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně prokázala, že má vůči J. T. st. vymahatelnou pohledávku ve výši 6.354.408,- Kč a že dlužník v posledních třech letech převedl na žalovaného nemovitosti, které by jinak mohly být předmětem výkonu rozhodnutí k vymožení pohledávky žalobkyně. Za této situace bylo na žalovaném, aby prokázal, že nemohl ani při vynaložení náležité pečlivosti rozpoznat úmysl dlužníka zkrátit napadeným právním úkonem žalobkyni. O náležité pečlivosti žalovaného nesvědčí podle soudu prvního stupně to, že sjednal "právní zastoupení" až v souvislosti s tímto sporem a nikoli v době uzavření darovací smlouvy a že ještě před darováním nemovitostí vkládal své prostředky "do majetku jiného". Pro rozhodnutí věci není významné, že korespondence otci žalovaného byla doručována na adresu bydliště žalovaného, a zda nebo kdy byly "zpožděny" výplaty zaměstnancům "firmy" J. T. st., ale "co jiného žalovaný aktivně vykonal, aby zjišťoval, zda a nakolik nemůže být odporovatelný úkon zkrácením věřitele". Z dokazování vyplynulo, že žalovaný v tomto směru "nevyvíjel žádnou aktivitu"; svého otce, s nímž byl v "normálních vztazích", se na jeho majetkové a finanční poměry neptal a o informace nikdy nežádal ani účetní "firmy". Vzhledem k tomu, že žalovaný ani "formou dotazů" nevyvinul takové jednání, které by bylo možné "podřadit pod pojem náležité pečlivosti", nemůže být jeho obrana ve smyslu ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. úspěšná.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře rozsudkem ze dne 27.9.2000 č.j. 15 Co 568/2000-85 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalovanému se nepřiznává náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů. Podle odvolacího soudu pro rozhodnutí věci - vzhledem k tomu, že otázka věcné legitimace účastníků je nepochybná a že byla prokázána existence vymahatelné pohledávky žalobkyně a "splnění tříleté lhůty" - zůstala sporná otázka výkladu pojmu "náležitě pečlivosti" žalovaného "ve vztahu k důkaznímu břemenu na jeho straně, která předpokládala prokázat, že nemohl poznat úmysl svého otce zkrátit převodem nemovitosti žalobkyni jako svého věřitele". Při posouzení, zda žalovaný důkazní břemeno v tomto smyslu unesl, odvolací soud v první řadě poukázal na to, že žalovaný v roce 1995 uzavřel se svým otcem nájemní smlouvu na nemovitost na dobu určitou v trvání 50 let, v níž se smluvní strany dohodly na "bezúplatném nájmu" z důvodu, že žalovaný jako nájemce investuje do nemovitosti 450.000,- Kč, která byla sepsána advokátem, a na skutečnost, že smlouva o postupu při výstavbě garáže a skladu náradí z roku 1993 a dopis o záměně stavebníka z června 1996 svědčí o tom, že "byly sepsány osobou s jistou právní erudicí, což nelze předpokládat ani u žalovaného ani u jeho otce". Žalovanému z tohoto důvodu nelze vytýkat, že by k zastupování advokátem přistoupil až v souvislosti s tímto sporem, naopak "jednal poučeně a prozíravě", což není v příbuzenských vztazích běžné. V neprospěch žalovaného nelze vykládat ani to, že investoval své prostředky do předmětné nemovitosti, neboť ji měl pronajato; odmítnutí otce podílet se na investicích pak "vyvolala potřebu řešit celou situaci jinak než pronájmem nemovitosti". Odvolací soud rovněž nesouhlasí s názorem soudu prvního stupně, že obrana žalovaného nemůže být z hlediska ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. úspěšná, neboť nevyvíjel žádnou aktivitu, aby zjistil finanční situaci svého otce. Podle odvolacího soudu zákon v ustanovení § 42a obč. zák. "neklade rovnítko mezi aktivním jednáním osoby blízké a z toho plynoucí náležitou pečlivost", a proto nemůže platit závěr, že "pasivita rovná se nedostatek náležitě pečlivosti a z toho plynoucí vědomost o dlužníkově úmyslu zkrátit věřitele". Náležitou pečlivost je třeba posuzovat vždy ve spojení s konkrétními okolnostmi případu a nelze ji vykládat tak, že vždy vyžaduje aktivní jednání nabyvatele z odporovaného právního úkonu, neboť by to "ve svých důsledcích znamenalo nerovnoprávné postavení těchto osob". Ze zjištěného skutkového stavu odvolací soud uzavřel, že nebyly prokázány žádné okolnosti, které "by v době předmětného úkonu či před ním mohly u žalovaného vzbudit dojem, pochybnost o tom, zda dlužník nemá úmysl zkrátit věřitele, což by znamenalo, že by měl vyvinout nějaké aktivní jednání ve vztahu k dlužníku či jiným osobám". Protože "nelze říci, že by žalovaný své důkazní břemeno neunesl", nemůže být žaloba důvodná.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá v první řadě, že odvolací soud se náležitě nezabýval všemi provedenými důkazy. Podle žalobkyně bylo prokázáno, že žalobce v některých případech převzal zásilky adresované jeho otci, a je pochybné jeho tvrzení, že je nečetl; to platí zejména o zásilce, v níž byl otec žalovaného urgován o zaplacení dlužného pojistného, kterou žalovaný převzal dne 23.9.1997. V návaznosti na tuto urgenci, v níž bylo upozornění na zahájení soudního výkonu rozhodnutí, byla dne 24.9.1997 sepsána odpůřčí žalobou napadená darovací smlouva, což svědčí o úmyslu otce žalovaného "zkrátit žalobkyni na jejích právech". Tvrzení žalovaného o tom, že investoval do nemovitosti své prostředky "v dobré víře", považuje žalobkyně jen za účelové. Vzhledem k tomu, že již v roce 1996 vyplácel otec žalobce mzdy "se zpožděním" nebo v nižší výši, muselo být žalovanému jasné, proč k tomu dochází. Podle názoru žalobkyně "aktivní a kvalifikovaný přístup k převodu nemovitosti mezi příbuznými" je vyjádřen tím, že nebudou mít před sebou "žádné tajnosti" a že se budou pravdivě informovat a projednají i možnosti, které by mohly v budoucnu nastat. Proto zákon připouští, že "znalost úmyslu dlužníka a vědomost druhé strany o tomto úmyslu lze předpokládat", a nemá na mysli situaci, že by dlužník musel obdarovaného o úmyslu zkrátit věřitele jednoznačně informovat; tvrzení typu "nic jsem neviděl, nic jsem neslyšel, a nic jsem se nikdy nikoho neptal, o nic jsem se nezajímal" (jak je za řízení uváděl žalovaný) proto nelze považovat za prokázání nevědomosti žalovaného o úmyslu jeho otce převodem nemovitosti

zkrátit žalobkyni v uspokojení její pohledávky. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl. Uvedl, že její námitky "jsou jednostranné, vytržené z řetězce události, které započaly v roce 1995 a vyvrcholily dne 24.9.1997 uzavřením darovací smlouvy"; tento "krok" nebyl reakcí na "urgenci výkazu nedoplatku z 23.9.1997, nýbrž logickým završením dlouhodobého procesu převodu rodinného majetku z otce na syna". Rozsudek odvolacího soudu žalovaný považuje za správný.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "o.s.ř." (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm.a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat.

Podle ustanovení § 42a odst.3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle ustanovení § 42a odst.4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním

úkonem ušlo z dlužníkovu majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovu majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1999 sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován (§ 42a odst.1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná (srov. též rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13.11.1996 sp.zn. 15 Co 714/95, uveřejněný pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998), jestliže dlužníkovy právní úkony zkracují její uspokojení. Věřitelem je ten, kdo má za dlužníkem pohledávku (ať splatnou či nesplatnou, popř. budoucí). Vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídít výkon rozhodnutí (exekuci). Dlužníkovy právní úkony zkracují pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt těchto úkonů - by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.

Pasivní věcná legitimace je upravena v ustanovení § 42a odst.3 obč. zák. Žaloba o určení, že dlužníkovu právní úkon je vůči věřiteli neúčinný, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Žaloba o zaplacení peněžité náhrady, která je opodstatněná - jak plyne z ustanovení § 42a odst.4 obč. zák. - tehdy, není-li dobře možné uspokojení věřitele z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovu majetku (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nepatří), musí směřovat vůči osobě, které vznikl z odporovatelného právního úkonu dlužníka prospěch.

Podmínky, za nichž věřitel může právním úkonům dlužníka odporovat, uvádí ustanovení § 42a odst.2 obč. zák.

Z toho, jak ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. vymezuje podmínky odporovatelnosti právním úkonům dlužníka, nevyplývá, že by předpokladem odporovatelnosti muselo být zkrácení uspokojení již vymahatelné pohledávky věřitele nebo splatné pohledávky věřitele. Protože je možné odporovat právním úkonům dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou. Pro uplatnění odporu je z tohoto hlediska významné jen to, že věřitel skutečně má vůči dlužníku pohledávku (tedy že je jeho věřitelem) a že dlužník učinil právní úkon v úmyslu zkrátit její uspokojení, tj. že svým právním úkonem úmyslně nastolil takový stav, který věřiteli znemožňuje nebo ztěžuje uspokojení jeho pohledávky z dlužníkovu majetku. Požadavek, aby žalující věřitel měl vymahatelnou pohledávku, je otázkou věcné legitimace; k tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelnou alespoň v době

rozhodnutí soudu o jím podané odpůrcí žalobě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.5.1999 sp. zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000).

Odporovatelným je - jak dále vyplývá z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. - takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám; břemeno tvrzení a důkazní břemeno v tomto směru nese věřitel. Prokázání úmyslu dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže "druhou stranou" jsou osoby dlužníkovi blízké (například osoby uvedené v ustanovení § 116 obč. zák.); úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele tehdy (tj. v době právního úkonu) nemohly i při náležité pečlivosti poznat.

V řízení o odpůrcí žalobě je - jak vyplývá z výše uvedeného - žalující věřitel povinen tvrdit a prokázat (má-li být jeho žaloba úspěšná), že dlužníkův odporovaný právní úkon (právní úkon napadený odpůrcí žalobou) zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a současně že žalovanému (druhé straně odporovaného právního úkonu) musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám, tedy že žalovaný o tomto úmyslu dlužníka při právním úkonu (v době, kdy byl učiněn) věděl nebo musel vědět. Jde-li však o právní úkon mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo o právní úkon učiněný dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké, nemusí žalující věřitel tvrdit ani prokazovat, že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám; zákon v tomto případě předpokládá, že žalovaný o úmyslu dlužníka zkrátit žalujícím věřitelem v řízení prokázaným odporovaným právním úkonem věřitele věděl, ledaže žalovaný prokáže, že v době právního úkonu dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité péči nemohl poznat.

Z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy vyplývá, že v případě právního úkonu mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo právního úkonu učiněného dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké je odpůrcí žaloba důvodná, bude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět; i když tu zákon žalujícímu věřiteli neukládá povinnost tvrdit a prokazovat, že žalovanému byl nebo musel být znám úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele, procesní aktivitu mu v tomto směru nezakazuje a nebrání mu, aby tímto způsobem vyloučil úspěch případné obrany žalovaného o tom, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohl i při náležité pečlivosti poznat. Nebude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět, nebo zjistí-li se, že o tomto úmyslu dlužníka nevěděla ani nemusela vědět, nepostačuje to samo o sobě k úspěšné obraně proti odpůrcí žalobě. Žalovaná dlužníkovi blízká osoba se za této situace odpůrcí žalobě ubrání, jen jestliže prokáže, že úmysl dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohla i při náležité pečlivosti poznat. Úspěšná obrana žalované dlužníkovi blízké osoby podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy spočívá nejen v jejím tvrzení, že o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nevěděla a ani nemohla vědět, ale také v tvrzení a prokázání toho, že o tomto úmyslu nevěděla a ani nemohla vědět, přestože vyvinula "pečlivost" k poznání tohoto úmyslu dlužníka a šlo o "náležitou pečlivost". Vynaložení náležité pečlivosti přepokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla). Jestliže se jí to při vynaložení náležité pečlivosti nepodařilo, pak se může ve smyslu ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. ubránit odpůrcí žalobě. Zákon po dlužníkovi blízké osobě požaduje, aby se při právních úkonech s dlužníkem nebo při

právních úkonech, které dlužník učinil v její prospěch, tímto způsobem přesvědčila, že právní úkon nezkracuje věřitele dlužníka, a vede ji k tomu, aby nečinila právní úkony (nepřijímala podle nich plnění) na újmu práv věřitelů dlužníka; v případě, že se tak nezachová, musí být srozuměna s tím, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky také z majetku, který na základě takového právního úkonu od dlužníka nabyla (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2001 sp. zn. 21 Cdo 1912/2000, uveřejněný pod č. 72 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001).

V projednávané věci - jak bylo soudy zjištěno - je žalovaný synem dlužníka J. T. st.; darovací smlouva ze dne 24.9.1997 a smlouva o zřízení věcného břemene z téhož dne tedy představují právní úkony, k nimž došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou. I kdyby žalovaný nevěděl nebo nemusel vědět o úmyslu dlužníka J. T. st. zkrátit těmito smlouvami věřitele, mohl se ubránit odpůrcí žalobě, jen kdyby v řízení před soudy tvrdil a prokázal, že úmysl dlužníka J. T. st. zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohl i při náležité pečlivosti poznat.

Pro posouzení toho, zda žalovaný při uzavření darovací smlouvy a smlouvy o zřízení věcného břemene ze dne 24.9.1997 nemohl poznat úmysl dlužníka J. T. st. zkrátit jeho věřitele i při vynaložení náležité pečlivosti, nebylo významné, za jakých okolností si předmětné nemovitosti od dlužníka v roce 1995 pronajal, zda a proč do nich investoval své prostředky, zda věděl o tom, že se dlužník jako zaměstnavatel "zpožďuje" s výplatou mezd, a proč a kdy "sjednal své právní zastoupení", zda znal obsah poštovních zásilek určených dlužníku, které převzal, popřípadě že uzavření uvedených smluv představovalo "logické završení dlouhodobého procesu převodu rodinného majetku z otce na syna", neboť tyto okolnosti nevypovídají nic o tom, zda žalovaný vynaložil při uzavření darovací smlouvy a smlouvy o zřízení věcného břemene ze dne 24.9.1997 náležitou pečlivost k poznání úmyslu dlužníka J. T. st. zkrátit těmito smlouvami svého věřitele; námitkami dovolatelky ve vztahu k těmto okolnostem proto nebylo potřebné se zabývat. Rozhodující z tohoto hlediska - jak vyplývá z výše uvedeného - bylo, zda a jakou vyvinul žalovaný v době darovací smlouvy a smlouvy o zřízení věcného břemene ze dne 24.9.1997 činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka J. T. st. zkrátit těmito smlouvami věřitele poznal (mohl poznat), a zda tato činnost (aktivita) představovala s ohledem na okolnosti případu "náležitou pečlivost".

Soud prvního stupně - jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku ze dne 19.5.2000 č.j. 6 C 62/99-65 - dovodil, že žalovaný ke zjištění úmyslu dlužníka J. T. st. zkrátit odporovanými smlouvami věřitele nevyvinul žádnou činnost (aktivitu); z provedených důkazů zjistil, že ani "formou dotazů na poměry otce nevyvíjel běžnou či obvyklou pečlivost". Odvolací soud veden chybným právním názorem, že "náležitou pečlivost" nelze vykládat tak, že vždy vyžaduje aktivní jednání nabyvatele z odporovaného právního úkonu, se pak věci z tohoto hlediska nezabýval. Jeho závěr, že odpůrcí žaloba není důvodná, proto nemůže obstát.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky proto tento rozsudek ve věci samé, jakož i v akcesorických výrocích o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem, § 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

Další články:

- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Blankosměnka](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada](#)
- [Směnečný a šekový platební rozkaz, prominutí zmeškání lhůty \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o dílo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Veřejné zakázky](#)
- [Výklad právních předpisů, přepravní smlouva](#)
- [Smluvní pokuta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)